

LA PSICOANÀLISI NO TRIOMFARÀ, TAN SOLS SOBREVIVRÀ

Conferència pronunciada el dia 16 de maig de 1995 en la Casa de Cultura de Girona, dintre de les organitzades pel Col·legi Oficial de Psicòlegs de Girona sota el títol:

EL CANVI DEL MIL·LENNI.

Van participar com a ponents el Sr. Luis Rojas Marcos, el Sr. Santiago Carrillo, el Sr. Josep Ramoneda i Isidro Rebollo. El que resta escrit a continuació està format per notes amb les quals guiar-se i per parts de lectura. És per això que certs aspectes de redacció de l'article no respecten les lleis de l'escrit. He volgut mantenir l'original sobre el qual m'he recolzat.

El títol "LA PSICOANÀLISI NO TRIOMFARÀ, TAN SOLS SOBREVIVRÀ", parla de psicoanàlisi, és d'esperar que vostès hagin vingut per aquest motiu.

"EL FINAL DEL MIL·LENNI" fa referència a una superstició -activitat molt humana-. La història ens recorda que va passar a l'any 1000, de com l'ésser humà fabrica els seus mites existencials. Jo prefereixo parlar del poder del significant, del temps lògic en contra del cronològic: l'inconscient és atemporal. Es a dir, que ara 1000 anys més tard, continuem determinats per dates, fets, mites...

Com parlar de psicoanàlisi i no caure en la frivolitat de l'anècdota?. És per això que vull explicar certs fets: històrics, conceptuals, de revisió, de defensa i de contribució, a fi efecte que això pugui contribuir a anul·lar el discurs al qual comunament ens tenen acostumats els mitjans i aquells que curiosament fa uns anys criticaven i ara són acèrrims defensors de la causa. Siguem clars, va dir Lacan, LA PSICOANÀLISI NO TRIOMFARÀ, TAN SOLS SOBREVIVRÀ, però continuarà instal·lada als sistemes immunològics de la medicina. Per a què? per a funcionar com a símptoma de la civilització. Per què?. Vull parlar-vos del naixement d'aquesta pràctica, per què va ésser necessari que sorgís, què hi mancava?: Hi havia una indigència mèdica.

La ciència sempre pregunta per la utilitat: La funció de l'útil. Quina utilitat té la psicoanàlisi?. Si és que la té, se l'ha d'absorbir: serem nosaltres els que direm quelcom de la seva profitositat. Curiosament ella que ha nascut, a l'observar una deficiència, ha de ser jutjada per la mateixa ciència. S'ha de donar compte de la seva especificitat, sota la òptica de la ciència. En definitiva fagocitar-la. El resultat va ser agafar el que es podia aprofitar i esborrar les raons del seu origen. Fagotització força indigesta.

Freud encara cueja fins, que la "freudolatria" pugui superar-se. Malgrat això, la psicoanàlisi ha continuat parlant bé sigui des del divan, bé des del carrer.

Kierkegaard quan parla de la repetició diu:

"L'esperança (la psicoanàlisi) és un flamant vestit nou, encarcerat i incòmode, però com que hom no se l'ha posat mai no sap com li cau".

L'emergència de la psicoanàlisi produeix angoixa: Si "*heimlich*" és el que és familiar, "*unheimlich*" és el sinistre.

* Inicialment va ser Copèrnic (1473-1543) qui va suggerir la idea del moviment dels planetes al voltant del sol. Els erudits de la seva època només creien en Aristòtil.

* Galileu (1464-1642) continua el tema produint una ferida cosmo-teològica al parlar del centre d'orbitació dels planetes (ferida geocèntrica). "*Epore si mouve*".

* Charles Darwin, 1871, en "La descendència humana" ho fa amb una ferida etnocèntrica. L'homo sapiens sapiens (doblement savi) tenia un origen, una evolució.

* Freud provoca una ferida egocèntrica, narcisista. L'home no era amo de sí mateix, estava determinat pel seu inconscient. És important saber què va passar, per a saber cap a on anem.

Quina ha estat la contribució de la psicoanàlisi a la medicina durant el passat segle?

Ben bé, podem afirmar que la història de la clínica ha anat sempre enganxada a la histèria, el proteo, les simuladores, la "*belle indifèrèncie*" que Charcot indicava. Ja hi era present als papirus de l'antic Egipte.: "hysteron" -úter- les migracions uterines (Galeno), femenina, idiopàtica, fins que Lepois l'acosta també a l'home, com afecció cerebral. Dels humors, úter, al sistema nerviós i tornar a l'úter, ha estat la seva etiologia. No serà fins als segle XVIII, amb Robert Whytt que la gent pugui ser nerviosa: "Vd. està nerviosa", li diu a una pacient. Ara, aquest terme abarcarà tot el que no es podia diagnosticar.

El segle XIX està dominat pel "*mètode anatomoclínic*" i les classificacions basades en Linneo : "*Nosologia methodica*".

Charcot pensa que la histèria es deu a causes psíquiques provocades per una idea. Per a ell és neurològica. La histèria no és simuladora, no suportarien el mal tant de temps (Quadre de André Brouillet). Afecció "*sine matèria*" . Proposava per a les neurosis un substrate fisiològic: "lesions dinàmiques funcionals".

Bernheim atribueix els símptomes a la suggestió, Janet a l'automatisme, Freud a l'inconscient. Freud demostrarà que la histèria desconeix l'anatomia. Treu d'aquesta manera la hipoteca neurològica de la histèria.

És a partir d'ara que es succeeix conceptualment la teoria traumàtica, mètode catàrtic, hipnosi, l'apremi, associació lliure, fins al descobriment de la transferència.

Què era de la clínica de l'època ?. És la clínica fotogràfica, observable i descriptible a l'instant que inicia Pinel (1745-1826). Crea les bases de la clínica psiquiàtrica i les bases per a un control social de la bogeria i la entrega a la medicina, dominada per la neuropatologia i la neurologia.

Allibera els bojós de les cadenes 1793. Es passa dels "*Narrenschiff*", baixells carregats de bojós, als ingresos en hospitals, correccionals "*Zuchthäusern*" o "*Hourses of correction*". En 1656 es funda l'Hospital General (Bicêtre). Els marginats són recollits i internats en base a "*lettres de cachet*" abolides en 1790. Pobres, bojós, alienats, conviuen als asils. La clínica anava de la classificació nosogràfica....al tractament moral.

És el moment inicial en el qual la justícia delega el seu poder a la medicina. Els subjectes que no poden ser tancats: "*aïllament terapèutic*", sota tutela mèdica.

Bayle, (1799-1858) descobreix la P.G.P., fet sense precedents. Com a simptomatologia un desajustament cerebral, una infecció de l'aracnoides. A partir d'ací, s'inicia la búsqueda del substrat anatòmic, el fracàs i la insistència de la psiquiatria biològica per a trobar la "causa específica".

A mitjans de segle, fins a 1930 una nova manera de pensar la clínica neix: la clínica filmogràfica, evolució de les maneres d'emmalaltir. La inaugura J. P. Falret i la tanca Lacan amb "La psicosis paranoica i les seves relacions amb la personalitat".

La frenologia de Morel, la degeneració (referència bíblica) com a causa. Esquirol i les monomanies impulsives, fins la diferenciació entre il·lució i al·lucinació.

Però l'obra de més rellevància i extensa és la de Kraepelin, (1883-1908). Alumne de Wunt. Divideix les malalties mentals en 13 categories, de més influència externa a la màxima interna: des de la locura infecciosa a la neurosi.

Però serà Clérembault qui crearà la primera idea del que anomenarem diagnòstic estructural de la psicosi, amb l'automatisme mental: Per automatisme s'entén pensament adavançat, enunciació d'actes, impulsions verbals, fenòmens psicomotors. Al subjecte l'estan llegint el pensament: l'Altre parla.

Les al·lucinacions són posteriors a l'automatisme. Per això, és possible diagnosticar una psicosi abans de manifestar-se, ja que el símptoma és contingent.

Quines són, així, les diferències entre Psiquiatria i Psicoanàlisi ?. Els objectius, d'entrada, són els mateixos: Guarir. És a posteriori que podem pensar la psicoanàlisi com una activitat que de vegades aporta el guariment. Però, la seva utilitat va més enllà. Partim de conceptes diferents en quant al símptoma: El malalt gaudeix dels seus símptomes, per a no gaudir d'un gaudi més perillós. GAUDIR-GUARIR, dues paraules homòfones.

Per què va néixer la psicoanàlisi?. Va ser fruit de la indignació mèdica i de les clíniques basades en la suggestió i la confessió. Calia donar compte de símptomes no diagnosticats: Freud es troba amb un cas d'una dona no podia donar el pit al seu fill: inventa per això un nou terme que no hi era a la psicopatologia: "*Psychischer Konflikt*". -contravoluntat-.

El símptoma mèdic, sense cap tipus de dubte és un senyal: Si hi ha fum segur que es tracta del foc. És a dir, semiologia, etiologia, patogenia, nosologia, diagnòstic, terapèutica i pronòstic. En clínica, en primer lloc es fa una lectura informativa i agrupen els símptomes en síndromes. Posteriorment farem una lectura hermenèutica (la va iniciar Freud), no estudiem símptomes, sinó conductes i per últim ens centrem en el sentit, lectura maièutica: articulació del discurs.

Kraepelin deia que el desconeixement de la llengua del malalt és, en medicina mental una excel·lent condició de diagnòstic. Silenciar el símptoma.

Amb l'arribada del D.S.M. III, es relega a segon lloc tota la clínica de la neurosis. Inicialment el D.S.M. II, té terminologia analítica. El D.S.M. III és l'asèpsia, falta de correlació amb les causes, la falta d'indicacions terapèutiques: Clínica de la classificació. En qualsevol cas el diagnòstic és

fenomenològic, no estructural i això pot induir a errades. Es discrimina gràcies a la semiologia i s'enquadra gràcies a la nosografia.

Significa que la psicoanàlisi no diagnostica?. Després de les entrevistes preliminars es diagnostica en base a la estructura. Què tinc davant meu?. Però s'ha de diferenciar l'imaginari del discurs que es basa en la mentida: El símptoma és contingent, és una solució de compromís. No hi ha fixació simptomàtica, no hi ha puresa simptomàtica, no hi ha vademècum que tot ho capti. És així, que el símptoma analític és una metàfora: Si hi ha un significat segur que ens remet a un altre. Hem d'estar preparats per a la sorpresa.

En quant al diagnòstic, observem que cada societat té la seva nosologia, la seva Església, la seva medicina. La malaltia mental ha estat acompanyant dels ésser humans. Però les seves manifestacions no són les mateixes en cada època. La histèria s'ha oblidat de les contractures, cegueses, paràlisi, conversions, fins l'extrem de desaparèixer dels manuals psiquiàtrics; és més convenient parlar de depressió, reacció depressiva, anar a comprar, anorèxia nerviosa, nens hiperactius, atenció dispersa... El D.S.M. III-R a la histèria l'anomena trastorn de conversió. A la neurosis obsessiva i fòbica, trastorn per ansietat.

Ella com a bon proteu s'ha adaptat a la moda. Sempre hi ha una malaltia de moda. Ens hem de preguntar quina és l'actual i el per què?. Per tot això proposem el diagnòstic estructural que es basa en tres premisses: - Elaboració fantasmàtica, contingència del símptoma i mecanismes de defensa.

En definitiva es parla de la clínica de la mirada versus la clínica de l'escolta. El diagnòstic mèdic petrifica el signe. En el psicoanalític el símptoma és significat. El saber és de-suposat.

Què entenem quan parlem de subjecte normal?

"(...)es caracteritza precisament per no pendre mai del tot en serio cert nombre de realitats / l'existència de les quals reconeix". (1)

En la neurosi es tractaria d'evitar un fragment de la realitat, es fantasieja, fuig de la realitat. El neuròtic s'interroga. Al psicòtic l'apareixen les respostes abans que les preguntes. El pervers és un demostrador de que "La relació sexual no existeix".

L'histèric pateix per no haver rebut prou amor. Busca ser l'ideal per a correspondre al desig de la mare. Està condemnat a una insatisfacció permanent.

L'obsessiu, ha estat massa estimat per la mare. Se sent culpable per totes les temptatives d'escapar al domini. En qualsevol cas tots dos viuen el registre simbòlic en el nivell imaginari.

El deliri psicòtic és una forma de restitució del lligam del subjecte amb la realitat. La certesa substitueix a la fantasia neuròtica. És a dir, no com a defecte: Schreber vol transformar-se en dona per a que Déu gaudís. Ara el subjecte està d'acord amb l'ordre de l'univers, s'instaura una certa estabilització. Es a dir, mentre la clínica psiquiàtrica considera al deliri com a degradació del cervell descontrolat en les seves secreccions humorals.

En "Una neurosis demoníaca en el siglo XVII." veurem com C. Haizman, cèlebre pintor, fuig de la realitat i emmalalteix. Haizman seria una "*neurosi malenconitzada*". Vol pintar contra els desitjos del seu pare. L'obediència arriba

a posteriori, amb la mort del pare hi ha una inhibició per a pintar. Fa un tracte amb el diable. Però no podem parlar de metàfora delirant. El diable és el pare. Quan acaba apel·la a l'Altre. Això no passa a la malenconia.

La psicosis es construeix sobre el deliri i sense passar pel fantasma: La certesa en la psicosis substitueix la fantasia en la neurosi. Un element no reprimit (doncs exigiria reconeixement) apareix en forma de deliri.

El pervers creu en un Déu que gaudeix i ell és el seu sacerdot. El fetitxista, paradigma de la perversió, es situa com a objecte de la falta de la mare. En la perversió (sàdic i masoquista) el subjecte es fa instrument del gaudi de L'Altre.

Dels transsexuals se'n ocupen els cirurgians (no existeix anomalia biològica, creuen que pertanyen a l'altre sexe). No tenen cap dubte del sexe a que pertanyen. Cal preguntar-se qui ha promogut el transexualisme: la medicina, les possibilitats legals....

És en la terapèutica que la medicina tracta cada símptoma amb una terapia tradicional que re-ordeni el subjecte. L'acció es situa en una doble vessant: la suggestiva o la química. Per una banda un consell d'un Jo fort a un Jo dèbil, la identificació amb el terapeuta. Jo fort que domina al dèbil com a proposa "*L' Egopsicology*".

Per l'altra banda, "*Pharmakon*", medicament en greg, que originàriament no distingeix entre curar i matar. Tractament essencialment químic per a teories essencialment psicogenètiques. La pastilla, fruit dels avenços bioquímics, és d'incidència simptomàtica. Pasta, petita porció de massa individual. Potito, es proven fent les proves cegues a la mare. Pasta = diners.

Paraula per pastilla, fora empatia, fora suggestió. No respondre a la demanda amb els mateixos termes en que està formulada. I és això el que demana el pacient, però el consell sap que ho pot trobar al carrer i la penitència als confessoris. No es pot terapiar el que és psíquic. No al "*furor sanandis*". Associació lliure, atenció flotant, regla de l'abstinència, són els tres preceptes bàsics que avalen la nostra pràctica i una clínica basada en la ètica del "*bien decir*" del símptoma. Ni ciència, ni religió, ni màgia: *Ni tuto, cito, jucunde*.

L'única pasta ve en forma de diners. Cal desprendre's de la subjectivitat i subordinar-la al desig de saber. Pèrdua; perdre el confort patològic. La psicoanàlisi canvia les regles de la producció capitalista, ací el que treballa paga, l'analitzant, paga per a treballar, quan paga per a descansar no hi ha anàlisi. L'analista paga amb la seva persona, amb el seu cos, no amb el seu saber.

La psicoanàlisi es separa de la psicologia descriptiva de la consciència, plantejant una concepció dinàmica dels processos mentals (psicologia de les profunditats, diria en Freud: (*Tiefenpsychologie*)).

La psicoanàlisi és estranya a la psicologia i això no acaba pas d'entendre's: Hi ha qui practica la psicologia de les profunditats, la psicologia dinàmica o d'orientació psicoanalítica, considerant a la psicoanàlisi com a una tècnica més de l'arsenal terapèutic, com a un aport a la psicologia.

La psicoanàlisi es basa en la paraula, el significant. Nosaltres ens diferenciem de la resta d'éssers vius per la possibilitat del llenguatge. Els animals es comuniquen. Aquesta particularitat és la que decideix que no hi hagi animals anorèxics, perversos o fetitxistes. L'ocell tero (en un lloc dona crits, en altre posa els ous), pot enganyar, però no dir mentides. Freud ho diu:

"Tú dius que vas a Gracòvia per a que jo pensi que vas a Lemberg, quan en realitat vas a Gracòvia. Per què m'enganyes".(2)

L'acudit és la força libidinal inconscient que expressa un contingut que les exigències morals impedeixen formular en el llenguatge sèrio.

L'ésser humà és possiblement el més indefens. Neix amb poc pel, fontanelles i abans de néixer ja ha estat inmers a l'ordre simbòlic. Ve al món amb una "*manca de ser*", separat del complement matern. L'eterna insatisfacció. Amb necessitats que transcriuen la seva manca de ser, amb pulsions, no instints. És d'aquesta síntesi que sorgirà el desig que intenta colmar la falta en ser i que s'expressarà a través de la demanda: El significants que provenen de l'Altre. La qüestió del desig ens indica que el desig és el desig de l'Altre.

El desig mateix de l'home es constitueix sota el signe de la mediació, es el desig de fer-se reconèixer el seu desig(3)

Què vol dir, que el desig no es constitueix sense cap mediació?. El que l'home desitja és que l'altre el desitgi: Ésser la causa del desig de l'altre, en referència a la "*Dialèctica de l'amo i l'esclau*" hegeliana. Tan sols un altra consciència que sigui capaç d'odiar-li i estimar-li és capaç de brindar la certesa de sí mateix:

"L'amant sent una falta però ignora què és el que li manca; l'amat ignora el que hi ha ocult en ell i que malgrat atrau a l'amant. Entre amant i amat tan sols hi ha inadequació. El que manca en l'amant no és necessàriament el que està ocult en l'amat".(4)

El llenguatge gaudeix d'esquenes al subjecte parlant i sense preocupar-se del seu benestar: somnis, lapsus, deliri, "*Ello goza lo que delira y delira lo que goza*": El poeta es devorat pel vers (Plató).

Però com podem confirmar la hipòtesi de l'inconscient ?

L'inconscient ja es trobava als poetes, sols calia inventar-l'ho; pre-existia a Freud, a partir d'ell existeix. Al símptoma, veiem que hi ha una instància que està gaudint molt a pesar del jo. És l'alienació del subjecte a l'Altre, lloc de la paraula. Justament és aquesta alienació (llunyana de la ciència) la que dona sentit al subjecte. L'inconscient és un lloc heterogeni a la consciència, és el lloc del diàleg i respecte al qual estem exiliats.

Imaginem que tot el que hem viscut: insatisfaccions, plaer, afectivitat, odi, amor, tendresa, vivències en definitiva, però amb la particularitat, de que per motius varis ha estat reprimat, resten relegades, estiguessin emmagatzemades en un lloc i entre elles es connectessin formant un llenguatge propi, aliè al subjecte i que es manifestés, molt a pesar seu, en forma de lapsus, acudits, somnis, errades, símptomes... Aquestes connexions tenen tanta entitat que podem dir el que indicava Nietzsche diu que és més fàcil trencar una cama que trencar una paraula.

Què ens resta quan ens treuen la paraula, els significants: Als camps de concentració era molt comú: Torturar és treure a un subjecte els seus significants i si això passa poc importa la vida. Amb paraules ens comuniquem,

emmalaltim. Pensem en la combinatòria significant i la màquina. Estem en front a un subjecte quan poden fer servir una combinatòria significant. És l'experiència de la vivència imaginàri d'estar davant d'un subjecte quan juguem a les màquines escurabutxaques. Descartes deia que les màquines són animals domèstics.

Aquesta és la nostra clínica. No hi ha clínica sense ètica. Clinicar és ajeure's. L'home no pensa igual jagut que dempeus. El divan com a artilugi ve a repetir que el llit és on es neix, caiem malats, dormim, somniem, fem l'amor, i quan s'està enamorat la persona fa massa declaracions. I també és on morim.

La clínica psicoanalítica és el que es diu en una anàlisi. No és la clínica del consell, ni de la confessió, ni de l'adoctrinament, no és la clínica del Jo.

L'ètica psicoanalítica consisteix en no adaptar al subjecte a la seva pròpia realitat, aquesta sempre és mòbil, personal, lluny de catàlegs o estereotips com el jo del psicoanalista.

La individualitat sorgirà amb la constitució de la història del subjecte i l'acceptació d'aquesta història com a pròpia. En definitiva, es tracta de no crear ésser bons o dolents, sinó bons i dolents. No buscar el judici de la persona. No buscar la veritat ni la mentida, sinó fer d'elles objecte de la cura. Ningú es pot atribuir representar a Nèmesis, deessa que tot ho veu, justiciera d'amants rebutjades, distribuïdora de càstigs.

Aquesta clínica la inaugura Isabel v. R. amb el "*Déjeme hablar*", cansada per les interrupcions de Freud i Anna O., la paciente de Breuer, "*Talking cure*", la transferència.

Hem passat del pansexualisme a l'inconscient estructurat com a un llenguatge (aforisme). Aquesta crítica: el pansexualisme, no és original. Krafft-Ebing feia servir vocabulari llatí per a evitar la cruesa terminològica. Tres eminents figures de l'època de Freud no eren alienes a la sexualitat i proposaven etiologies molt específiques. Breuer: *Secretos de alcoba*, Charcot: "*toujour, toujours, la chose genite*", Chrobak: *Pennis normalis, dosis. Repetatur!*

Estem parlant del Jo constantment, però el que no hem dit és que aquest es basa en una il·lusió, en una imatge, de la qual la clínica es fa eco contínuament. Aquesta sutura del subjecte ja és presentada per varietat d'autors:

Spinoza (s. XVII) "*La conciença és inconscient dels seus actes*". Leibnitz, parla de "*l'intel.ligible*", com a experiència interna. Maine de Biran, de "*L'homo duplex*". Griesinger, de "*metamorfosi del jo*". Herbart, deia que idees contràries lluiten en el jo.

Però serà amb Descartes que podem parlar del naixement del subjecte: De l'ens al subjecte. "Cogito, ergo sum". Un dels dos termes presentifica l'existència. Però pensem que hi ha certesa psicòtica, no dubte (el dubte metòdic).

Quan diem jo, tu...sóc, ets.. La psicoanàlisi se'n ocupa de la primera atribució (és pre-ontològic). No la dona per sentada.

És als lapsus, al discurs, quan sense voler se'ns escapa el clàssic: "*No volia dir això*". Qui és el que ha actuat per mí, el que pensa per mí. Qui és qui l'autoritza a pensar d'aquesta manera i deixar-me en evidència.?. (Cal dir que les errades

no s'han d'explicar: són significants). Quan "allò" pensa jo no sóc. Treiem informació del sense-sentit.

El jo és un funció, imaginària, simbòlica i real. Sempre de dependència respecte de l'Altre. La presència de l'ordre simbòlic en el mutisme, és la presència de la pulsio de mort, la veu de ningú (personne). Si es pren a la persona com a subjecte s'assimila imaginàriament, el simbòlic i el real.

El símptoma qüestiona al subjecte: fòbies, angoixa localitzada, símptomes somàtics, rituals obsessius, dubtes, anorèxies, depressions, somnis, deliris... què pot dir el jo respecte d'això?. Què pot dir la clínica del jo respecte de l'enigma del fet de que la gent vulgui curar-se a través del càstig (psicosis paranoica).

EL JO ÉS UN JO DE DESCONEIXEMENT
SUBJECTE no és igual a CONSCIÈNCIA
JO no és igual a SUBJECTE
CONSCIÈNCIA no és igual a JO
"Cogito, ergo sum" al "Cogito, ibi sum"
"El jo és una joguina del meu pensament"
"Penso on no sóc, sóc on no penso"
"Penso, doncs sóc pensat per mi" (A. Silesius)
"Jo és un altre" (Rimbaud)

Així, a què resta reduïda la personalitat ?. A un "locus" de relacions més que com un jo clàssic. Relacions que resten perfectament reflectides mitjançant un "nus borromeo". La personalitat com a síntesi.

Cal pensar que si aquesta és la perspectiva a la que es condemna al jo, aquest vulgui rebel·lar-se negant l'evidència. Per això, cal pensar que la il·lusió de la personalitat: el 2000 seguirà negant-la, el subjecte no l'accepta.

El problema de la psicoanàlisi ha estat el de la seva científicitat. S'ha distanciat dels preceptes científics i no per gust. Recordem que va néixer de la ciència per a separar-se posteriorment. Quina va ser la causa?. L'objecte de la psicoanàlisi és l'inconscient i aquest pren a l'home per a objecte sense prèvia consulta.

La psicoanàlisi ha estat considerada dintre de les "ciències de l'home", si és així ho ha estat per a restar anul·lada al no complir les condicions objectives d'un ideal experimentalista. La psicoanàlisi no és experimental sinó experiència, estratègia d'intervenció que persegueix certa finalitat

"Del que es tracta ara no és sols de que l'analista es serveixi de les ciències propagades sota la manera universitària, sinó que aquestes ciències trobin en la seva experiència l'ocasió de renovar-se" (5)

La ciència es construeix sobre un desconeixement del subjecte i de la naturalesa del seu desconeixement. I el subjecte està dividit entre el que sap i el que no sap. No es tracta d'hermenèutica, en la qual el subjecte desconeix el significat dels significants. El que és real s'escapa, fuig, resta un reste informulable. No hi ha metallenguatge.

Popper, quan estableix els criteris de falsabilitat o refutabilitat de les ciències, com a criteri de discerniment del discurs científic, afirma que la psicoanàlisi és pseudociència -segons ell- perquè no admet observacions alguna, incapaç d'invalidar els seus postulats. Mentre que les ciències indiquen en quines condicions d'observació podrien ser refutades les seves hipòtesis.

És a dir que la ciència positivista indica quines són les seves forques caudines i si la psicoanàlisi es nega a sotmetre a contrast sistemàtic les seves doctrines, això la relegaria a ésser considerada mite, antropològica, xamanista...

És justament per això que la rebutgen, perquè és inassimilable: Assimilar consisteix en transformar quelcom estrany a mi i sintetitzar-ho, com la síntesi de les proteïnes. Si no puc sintetitzar-ho és degut a que hi ha quelcom irreductible al meu coneixement conscient. Certament, la unitat psíquica és un il·lusion.

El discurs psicoanalític no pot ésser reduït a un altre discurs ni filosòfic, ni psicològic, ni psiquiàtric. No perquè sigui la veritat, sinó perquè actua com a a "fall". A vegades recuperar aquest discurs ha consistit en mutilar-li-ho, de ací el retorn a Freud.

Pensant així, certament, la psicoanàlisi és determinista. Determinats per l'inconscient.

I aquesta ha estat la seva existència de relacions amb altres ciències: Psicoanàlisi, saber, universitat: Una evolució de fracassos.

Ortega i Gasset amb "*El psicoanálisis ciencia problemática*", (1910), es tal vegada el primer article sobre el tema publicat en Espanya. A més resumeix "*Psicopatología de la vida cotidiana*" i el treball de Freud sobre Leonardo.

La psicologia entra de la ma de la filosofia alemanya gràcies a J. Sanz del Río i F. Giner de los Ríos (1872). En Madrid es crea la Institución Libre de Enseñanza y del Museo Pedagógico. Són laics que apliquen la psicologia experimental. Veurem com la psicologia es absorbeix per la religió (Marañón, Giménez de Asúa, Ortega, Giner).

La psicoanàlisi arriba a través de textos francesos. L'escolàstica fa de frontera: Caputxins. Revistes com "*Criterion*", "*Estudios franciscanos*" parlen de psicologia i pedagogia des d'una orientació experimental, i pretenen mantenir la moral catòlica. La seva filosofia es cristiana, per tant la psicoanàlisi era perillosa. Tot el que neix fora de l'esperit cristià està condemnat a fracassar. Emili Mira el fa servir per a combatre la ideologia religiosa. En general per a mesurar tests.

Simarro es catedràtic de psicologia experimental a Madrid des de 1902. Estudia amb Charcot. Funda el primer laboratori. El deixeble més destacat dintre de la psiquiatria és Lafora. En Barcelona Turró que es forma a Alemanya.

Sarró va a Àustria de 1925-1928 a analitzar-se amb Freud. Freud li recomana H. Deutsch: Sarró resumirà més tard: "*La meva va ser una psicoanàlisi frustrada*". Introducitor dels "*electro-xocs*" a l'estat espanyol i crític dels fàrmacs. Invita a Lacan, 1972 al Col·legi de metges de Barcelona (pasó sin pena ni gloria). Lacan ja va estar a Barcelona al 1958: IV Congrés de Psicoteràpia: "*La psychanalyse vraie et la fausse*".

Sarró se decanta per Jung, la doctrina del qual era més assimilable. Augura la caiguda de Freud. López Ibor se inclina cap a la psiquiatria; Sarró de vegades parla de la supressió del discurs psicoanalític i de la seva positivitat (eclèctic). Sarró marca les pautes de la psicoteràpia a Catalunya, reconeix la seva base

psicoanalítica, pero rebutja la teoria freudiana: "*Freud lo situa todo en el inconscient*". "*El Edipo no existe*".

Sarró, López Ibor, Lain Entralgo, Vallejo Nájera, contacten amb mitjans psicoanalítics vienesos i alemanys.

Per què era perillós ?.Quines eren les doctrines freudianes perilloses?

a) Els processos psíquics són inconscients: Quan allò pensa, jo no soc.

b) El paper transcendent dels impulsos sexuals.

I pel contrari, quins eren els perills per a la psicoanàlisi?. Els sacerdots decideixen com ha de ser l'analista: El Padre César Vaca diu: *¡Qué se analicen!... pero que el analista pertenezca a la psicología profunda tipo americano.*

"Los sacerdotes y los médicos. Porque desde el origen de los tiempos, los sacerdotes y los médicos están en posición de abusar del gran Otro".(6)

Pius XII, en la seva allocució en el Congreso de Psicoterapia y Psicología Clínica (1953) dice que del psicoanálisis hay cosas buenas que deberíamos aprovechar.

"E incluso Dios, que a veces se vale de medios especialísimos para santificar las almas, puede valerse del psicoanálisis para volver a Él las ovejas descarriadas".(7)

En 1959, es fonda "*La Sociedad Luso Española de Psicoanàlisi*", contra la dictadura, la psiquiatria oficial i la mediocritat universitària. La psicoanàlisi, tal com temia Freud cau en mans de la medicina aquests anys 70. D. Angel Garma és el primer espanyol membre de l'A.P.I. 1975 marca l'inici de l'ensenyança de J. Lacan, gràcies a Oscar Masotta.

Freud en 1918, parla de la psicoanàlisi exclosa de la universitat; diu que s'han de formar associacions que supleixin aquesta funció en la formació d'analistes. Fins ara només resta inclòs com a coneixement de "psicologia profunda" en la formació dels psicoterapeutes La formació analítica no és la transmissió d'un saber constituït, sinó la posta en joc de les estructures inconscients i reinventar en el cas de l'analista la seva posició com analista. A manca d'universitat es creen associacions de formadors d'analistes, malgrat que algunes s'han tornat universitàries.

Què ens depara el futur?. La psicoanàlisi torna al seu lloc. Aquest era l'encapçalament de la ressenya de la meua tesi, que apareixia en un diari a Girona. Quin lloc?. Funciona com a lapsus, justament, perquè la psicoanàlisi sempre ha estat relegada, fora del discurs de la ciència, fora de la universitat.

No es tracta del futur de la psicoanàlisi, sinó del futur de d'inconscient i aquest és atemporal, aliè a la cronologia. Si la psicoanàlisi té com a objecte l'inconscient i aquest és patrimoni del "*parlêtre*", el seu futur per tant anirà connectat amb l'home-dona, amb el seus símptomes i només podem saber d'ells "*a posteriori*".

El que sí podem improvisar són les possibilitats que es deriven de l'estructura i referir-nos a les seves manifestacions clíniques, socials, polítiques, educatives...

Quina és així, la tasca de la psicoanàlisi.? Quina funció aconsegueix més enllà de la clínica.? Què pot dir de les manifestacions humanes.? Com contribueix al descobriment de l'actitud social i individual.?

Observen diversos aspectes: El futur de la clínica . Sembla obvi que camina cap l'eclecticisme terapèutic, el domini de la química, un model més biològic. O està en perill la psiquiatria com a especialitat autònoma dins la medicina?. El que sembla que el futur ens depara és que es continuaran incorporant disciplines com la psicofarmacologia, genètica, la biologia, bio-genètica... La resposta ja la donava J. Lacan en 1958:

"Podem demostrar que la impotència per a sostenir autènticament una praxis, es redueix, com és corrent en la història dels homes a l'exercici d'un poder". (8)

La dificultat està en l'objecte de la Psiquiatria, aquest és l'alteració psíquica, la malaltia psíquica -cervell o comportament-, el tractament de l'alienista.?... ; tot això fa definir la psiquiatria com la menys mèdica de les especialitats. No obstant, hi ha qui pregona que la psiquiatria està estrangulada per la psicoanàlisi i la química (Miller 1993).

El que sí sembla que estarà assegurat és la malaltia. Justament per a que la malaltia és una forma mítica de solucionar els nostres problemes. Prenem com a exemple un cas de fòbia, el "cas Hans" o el deliri psicòtic. El cas Aimée, com a psicosis autopunitiva. És una camperola que viu a París, separada del marit i fill, eficient administrativa amb estudis que començava i mai acabava. Retraïment general social. Un dia surt a visitar al seu fill i es dirigeix a la sortida d'artistes on agredeix un artista famosa amb un ganivet. És internada. Lacan afirma que en tot el deliri el que es pretén es una acció social castigadora (paranoia d'estocàstic). Una vegada castigada reconeix la seva bogeria. El deliri, recupera malgrat que sigui pel camí de l'autopunició, de la culpabilitat una personalitat: he estat jo. El deliri, ve de lira, surc, descarrilar. Té significació social, és un missatge dirigit a algú, un reconeixement social. Justament, el criminal vol sortir als diaris: el rol social del diari i la qüestió de la fama pel públic. De no haver estat una vedette hauria estat un esportista famós. Però, pensem que la vedette encarna personatges de ficció (estrella, més representacions).

Ella escriu a l'igual que Rousseau, delirant reconegut que parla de l'home en societat. Això atestigua un component social certament psicòtic. La paranoia és una reconstrucció del lligam del subjecte amb la realitat.

Elucubrem sobre el futur de l'educació:

"Pero, ¿qué puede ser una vida que comienza entre los gritos de la madre que la da y los lloros del hijo que la recibe?"

(Baltasar Gracián)

Fills i narcisisme parental, aquesta es la qüestió, la superació de la mort, a través de la continuïtat del jo en els fills. La cultura es fonamenta sobre la llei de prohibició: Si no es canalitza l'agressivitat es torna contra sí mateix. El futur de l'educació anirà connectat amb el futur de la família i les funcions dels seus components. Els fills són símptomes dels pares i aquests de la societat. Tot nen que neix ha estat parlat, comentat, desmentit, negociat, previst: Un fill és una resposta a un desig.

Els nens del present són fruit de la societat de l'abundància. Adeficitaris en necessitats, no així el desig. Lluny de les carències, de traumes, protegits en bombolles asèptiques contra la frustració, la renúncia. Estandarització del desig. Però aquest es manifesta simptomàticament quan el que es vol és satisfer les necessitats.

Cal dir que la necessitat és secundària dins l'estructura familiar. La societat ha experimentat models de convivència variades, malgrat això sempre hi ha hagut una transmissió de desig i de prohibició, dins una llei de filiació i intercanvis.

Rilke: "*si hem gosat volar com a ocells, una sola cosa més debem saber: caure*".

"*La cultura de la permissivitat en educació és nefasta.*" Justament, una educació bondadosa i oberta, permissiva, no té per què evitar la presència d'un Superjó dur i inflexible. No hi ha una profilaxi de salut psíquica del subjecte, es qüestió de caminar entre el Carbidiu de la prohibició i l'Escala de la permissivitat. Podem parlar així d'una pedagogia analítica?. S'ha repetit que es tracta d'una de les tasques impossibles, juntament amb l'art de governar i la mateixa psicoanàlisi, justament per què totes tres descansen sobre el poder que una persona pot exercir sobre una altra mercès a la paraula i totes tres trobem un límit a la seva acció.

La pedagogia es dirigeix al jo amb la finalitat de reforçar-ho, reprimir-ho. La psicoanàlisi ho fa en l'inconscient per a obtenir l'aixecament de la repressió. Són diferents. No és aplicable una pedagogia analítica. Si ho és un educador analitzat. El desig estableix vincles. Apareix l'angoixa quan pensem en això que és educar.

Existeix, no obstant una diferència entre educar i instruir. El problema ha surgit quan s'ha intentat moralitzar a nen, han nascut els especialistes, els psifamiliars, re-educacions re-orientacions,... cap a on?. Què volem quan parlem d'educació. És el que s'ha aconseguit, el triomf de la psicopedagogia.? Coneixem d'experiències: Summerhill i la del Salvatge d'Aveiron (Itard-Guerin), Escola Barbiana...

Què està passant amb les funcions paternes?. El discurs de la ciència.

Si el nen està ja inscrit al llenguatge dels pares, al seu desig, ocupen un lloc de privilegi en l'inconscient dels adults. Hi ha una certa variació estructural.

La societat crea parelles que deixen fora de banda al pare, no al pare genitor sinó al que porta la transmissió d'emblemes de la llei universal de la prohibició de l'incest com a límit del gaudi."Un pare és un pare justament perquè parla", quan falta la paraula, falta el significat, l'orientació, els emblemes a què identificar-se. Més enllà, és el representant de la llei, no la llei. Tan perillós és la manca com la inflació.

El progrés científic ofereix la possibilitat de fills de la ciència, no de la relació genital. Tenir un fill de la ciència és un fantasma modern que no sabem que ens depara. Igual que els homes facin de mare, que parelles homosexuals

adoptin fills, fora d'ètiques o postures socials, posen en la picota l'estructura psíquica del subjecte. Hem de pensar que actituds com l'avortament, la vasectomia... són reflexes de la pulsio de mort.

Tot això dóna resposta al mite del complement ideal. És una assignatura pendent. El mite de la satisfacció sexual és una vella aspiració que resta evidenciada en el narcisisme, homosexuals, heterosexualitat, fetixisme, perversió...

I sobre el futur de la societat en política?. La política es basa en l'imaginari.

En 1911 el Deutscher Gehimrat diu:

"El psicoanàlisis no es un asunto de las ciencias, es asunto de la política".

Al parlar del subjecte, la psicoanàlisis dóna una visió particular de les manifestacions humanes bé siguin culturals, artístiques o violentes. Són les bases teòriques de la identificació aquelles que aclareixen les teories de líder i la seva influència sobre les masses. La identificació és una transformació que es produeix quan s'assumeix una imatge. D'això poden donar exemple les guerres, la política, el marketing, la publicitat. Serien tan ingenus de pensar que va ser una persona com en Hitler el causant de la disbauxa mundial.? Quina va ser la causa per la que arrossegues a la massa.?

Avui s'estan substituint ideals per objectes. Als països on impera el discurs de l'amo (ciència) els objectes estan presents a la vista, als escaparats de les botigues, hi ha deficiència d'ideals. On el capitalisme ha fracassat o no ha arribat, hi ha inflació d'ideals: veure integrisme, fonamentalisme. La supressió de la filosofia, als plans d'estudi, és un desencert més a afegir-hi.

La gènesis de la sociabilitat té un origen molt particular. El transivisme, fenomen explicatiu de la simpatia, la identificació especular, la suggestió mimètica, tots ells anteriors a l'Edip, donen explicació a l'agressivitat i els gelos:

"Vi con mis propios ojos y observé bien a un párvulo presa de los celos; aún no podía hablar y no podía sin palidecer fijar su mirada en el espectáculo amargo de su hermano de leche".(9)

La constitució del Jo en definitiva formada a través de la imatge de l'altre (aparició de "ell" tercera persona, abans que el jo). Si un cau, li fa mal a l'altre (sense mentides). L'agressivitat no és un conflicte entre subjectes, sinó un conflicte en cada subjecte. Un directiu japonès es suïcida per una caricatura apareguda a un diari.

Les sectes agrupen congreguen. La política aconsegueix ideals, unifica en base al "*narcisisme de les petites diferències.*" Galos, alemanys, jueus, blancs, negres, moros, cristians. Nietzsche diu "*que el cult als herois caiguts amb les armes a la ma substitueix al cult als sants.*"

L'experiència freudiana és exemple: 4 de les seves germanes moren en camps de concentració. 13 dels seus 17 familiars va haver d'emigrar. Li van robar els diners. Li cremen llibres. 102 analistes i col·laboradors s'exiliaren.

De l'anterior a "*El alma bella*" de Hegel i la lluita a mort. L'alma bella consisteix en modificar el món a imatge de les seves passions. Llençar sobre el món el mateix desordre que forma el seu ser. Ell està ben adaptat, és el món qui deu adaptar-se. Imposar la llei del cor, del seu cor: El subjecte no sap la seva part, la seva participació en el desordre del qual es queixa."L'home està tan necessàriament boig que seria estar boig per una altra volta de bogeria no estar boig." (Pascal.)

Molière amb "*Le misantrope*" (diferències matrimonials entre Alceste i Célimène, inadaptat), Pérez Galdós amb "*Nazarín*" (principis evangèlics), Buñuel amb "*Viridiana*", Cervantes amb el "*Quixot*", Rousseau amb el contracte social.

"L'amor i l'odi, així com eren abans, així ho seran, i mai, penso, el temps infinit es desembarassarà d'aquesta parella".

(Empédocles)

Per què l'ésser humà és tan desventurat, tant d'esforç, per què l'harmonia no està a l'abast? Tot per ésser feliç. Si fos feliç restaria reduït al silenci. La manca és metonímica. La cultura es basa en la llei de prohibició de l'incest.

Hi ha una tendència de l'home a l'agressió, a la destrucció, a la crueltat: "La pulsio de mort". Dirigida contra ell i el pròisme. No hi ha prou amb un entrenament educatiu de la civilització. Es tracta d'una doble conjunció: *Hainamoration*. *Haine* (odi) i *s'énamourer* (enamorar-se). La T.V., pel·lícules agressives evidentment que no són la causa. Els japonesos fan guions agressius, però (salvant els fets del gas Zarin) no manifesten tanta agressivitat, com passa a Occident. Crec que les ètnies *tutsi* no veuen tant la televisió i és evident la seva crueltat.

L'existencialisme havia captat l'element agressiu que entra en relació amb el semblant.

Sartre parla de la persona que passeja pel penya-segat i tem caure, però sent angoixa perquè no hi ha res que l'impedeixi llançar-se.

Agressivitat manifesta en el rebuig en el guariment, jocs agressius dels nens, pintures d'artistes com Hieronimus Bosch, Picasso amb el cubisme, fantasies de desmembració, autisme...La pulsio de mort la trobem relacionada amb l'avortament, separació, guerres, educació, reacció terapèutica negativa.. Eros i Thànatos.

Com intentem solucionar-ho? L'ésser humà necessita construir mites que donin explicació a la seva existència. Sublimar les pulsions, prendre consciència de la nostra activitat inconscient. Culturalitzar-nos.

Alguna feina la feia la religió. La religió és infatigable. La psicoanàlisi és el fracàs de la religió. Les creences religioses obeeixen a la mateixa estructura que la transferència. La religió és una transferència sense anàlisi. L'èxit de la religió és un obstacle per la psicoanàlisi. L'èxit de la psicoanàlisi és proporcional al fracàs de la religió. En Espanya avança la psicoanàlisi per a que fracassa la religió. A E.E.U.U. al revés (predicadors).

També fa feina la creació artística. El que hem manifestat en el tema del deliri psicòtic: Rousseau, Quixot, Joyce, ens fa preguntar-nos per què convenç l'art. La creació no es filla de la plenitud, sinó de l'absència. Neutralitza l'angoixa. L'art és fruit de la sublimació de les nostres pulsions. Les nostres més grans virtus i els nostres més grans defectes tenen la mateixa font.

La sublimació de les pulsions: l'art com a símptoma. Les pulsions són tan agressives, violentes, que quan es sublimen arriben a l'art. Aquest és fruit de l'amor reprimat, de l'odi, de les tensions. Amar és sentir-se hostatge d'una absència. Donar el que no es té a un ésser que no ho és. Amadeus desitja posar els dits sobre els pits d'una dama. Si accedeix de segur que no trobaran el que buscaven en l'Altre. Si és reprimat posarà les mans al piano i compondrà. L'home és falible dels seus actes.

Per igual a la literatura. Wagner Jauregg, premi Nobel, quan torna de recollir-ho, és saludat per un ajudant seu i deixeble de Freud:

"Deixeu-me esperar estimat col·lega que puguem saludar algun dia també l'altre mestre vostre en idèntica ocasió. Espero també que el professor Freud se li atorgarà un dia el premi Nobel... si no de medicina almenys el de literatura".(10)

No era gratuït, Freud era bon escriptor i coneixedors dels clàssics. Entre ell i el seu amic Silverstein (als 18 anys) es llegia el Quixot (Cipión y Berganza).

La literatura no està determinada per l'escriptor. Es tracta d'un símptoma, ve determinada per d'inconscient. Es una substitució significant, una metàfora, on el subjecte no pot reprimir més i on no es reconeix, el missatge xifrat d'un gaudi.

En definitiva dir que la psicoanàlisi actua com a tall, és manifestar que la neurosi explica la religió. L'inconscient i la seva pràctica del símptoma es situa davant de la ciència i els seus mètodes científics (Racionalisme versus jo sóc allà on no penso). Davant la societat política, l'imaginari de les identifications. Davant la clínica farmacològica biològica, l'ètica d'una veritat en la paraula del subjecte. Davant les estructures, la impossibilitat de la relació sexual. És per aquest sumatori que és subversiu.

REFERÈNCIES

- 1.- Lacan, J., El seminari de J.Lacan, Llibre III, La psicosis, p. 109.
- 2.- Freud, S., Acudit en un ferrocarril cap a Galitzia. El chiste y su relación con el inconsciente.
- 3.- Lacan, J., Ecris, pàg. 181.
- 4.- Fages, J.B: Para comprender a Lacan, Amorrortu, pàg. 39.
- 5.- Lacan, J. Peut-être à Vicennes. 1975
- 6.- Miller, J.A., Cinco conferencias caraqueñas, Ateneo de Caracas, ed.
- 7.- Parellada, O. , Moralidad del psicoanálisis, Informaciones Psiquiátricas, vol V, 1960, nº 18- 19, pág. 11.

- 8.- Lacan, J. , La direcció de la cura i els principis del seu poder. Escrits 1
- 9.- San Agustín, Las confesiones.
- 10.- Brachfeld, P., El complex tràgic de Freud, Mirador, any VIII, nº337, 1936.